

“Hebreo” ang pangalang ikinapit sa mga Judio na nanirahan sa Palestina, di tulad ng marami sa kanila na nandayuhan sa mga ibang bansa. Ang sulat na ito ay iniukol sa mga unang pamayanang Kristiyano sa Palestina na binuo ng mga Judio – ayon sa lahi – na pinag-usig at pinarusahan na, ang mga ari-arian ay sinamsam pa, at ang lahat ng ito ay dahil naging tagasunod sila ni Kristo. Wala nang nalabi pa sa kanila sa mundong ito, at sila-sila ang nagpapalakas sa loob ng isa’t isa, lakip ang paniniyak na sa wakas ng pagkatapon sa kanila ay matatagpuan nila ang tunay na Tahanan na tinunguhan ni Jesus pagkatapos ng Pasyon nito. Sa ganitong paraan ay gaya sila ng kanilang mga ninunong Hebreo na nanirahan sa ilang sa pag-asa at sa paghahanap sa Lupang Pangako.

Makatutulong na malaman na ang sulat na ito ay iniuukol sa mga taong kilala ang Matandang Tipan: maaaring sila ang mga paring Judio na sumampalataya kay Kristo at dahil dito ay nagdaraan sa isang matinding pagsubok. Talaga nga, na noon, ang Templo ang kanilang buong buhay sapagkat sila ay mga pari: naghandog sila ng mga sakripisyo at tumatanggap sila ng bahagi ng mga hayop na ginawang handog bilang kabayaran sa kanila. Gayunman, ngayon ay hindi lamang sila inalis at hindi na tinatanggap sa templo ng mga Judio, kundi pinalitan na rin sila ni Kristo. Sapagkat dumating siya bilang ang Bagong Templo at ang ganap na biktima, bilang tanging Pari na may kakayahang ilapit ang tao sa Diyos.

Sa gayon ay kinuha ni Kristo sa kanila ang kanilang gawain, pati ang tanging bokasyon nila. Kung minsan, ang mga lalaking ito na nakakilala kay Jesus ay nag-aalinlangan: nagbago na nga kaya ang lahat-lahat dahil sa kanya?

Upang patunayan ang kanilang pananampalataya, ipinakikita ng sulat na ito na ang relihiyong Judio, kasama ang maluningning na mga paghahandog sa Templo ng Jerusalem ay

1 • ¹Noong una, nagsalita ang Diyos sa ating mga ninuno sa tulong ng mga propeta sa baha-bahagi at sari-saring paraan, ²ngunit ngayon sa mga huling araw, nagsalita siya sa atin sa pamamagitan ng Anak na ginawa niyang tagapagmana ng lahat ng bagay, yamang ipinatadhana niya sa kanya ang ayos ng kasaysayan.

³Siya nga ang ningning ng luwalhati ng Diyos at tatak ng kanyang nakatagong pag-iral, na umaalalay sa lahat sa bisa ng kanyang salita. At nang maganap niya ang paglilinis sa mga kasalanan, lumuklok siya sa kanan ng Dakilang Diyos sa kataas-taasan.

⁴Kaya higit siyang dakila sa mga anghel kung paanong mataas pa sa kanila ang pangalang minana niya.

⁵Sino nga sa mga anghel ang sinabihan kailanman ng: *Ikaw ang aking anak, inianak kita ngayon?* At saka: *Ako ang magiging ama niya at siya naman ang aking anak.* ⁶Kaya nang sa sanlibuta'y papasukin ng Diyos ang Panganay, sinasabi niya: *Sambahin siya ng lahat ng anghel ng Diyos.* ⁷Tinutukoy sa salitang ito ang mga anghel: *Sinusugo Niya ang kanyang mga anghel gaya ng mga*

hangin, at ang kanyang mga lingkod gaya ng maalab na apoy.

⁸At sinasabi naman niya tungkol sa Anak: *Magpakailanman ang iyong luklukan, O Diyos, at paghahari ng katarungan ang iyong paghahari.* ⁹*Hangad mo ang pagkamatuwid at ayaw mo ng kasamaan; dahil dito pinahiran ka ng Diyos na iyong Diyos, ng langis nang may higit pang kagalakan kaysa iyong mga kasamahan.*

¹⁰At ito rin:

Ikaw, Panginoon, ang nagtatag sa daigdig sa pasimula pa at gawa ng iyong kamay ang kalangitan. ¹¹*Masisira ang mga ito pero mananatili ka; maluluma ang lahat-lahat gaya ng damit;* ¹²*at bibilutin mo sila gaya ng banig. Papalitan sila gaya ng damit pero ganoon ka pa rin at di matatapos ang iyong mga taon.*

¹³Sino sa mga anghel ang kailanma'y sinabihang: *Lumuklok ka sa aking kanan hanggang magawa kong tuntungan ng iyong mga paa ang mga kaaway mo?*

¹⁴Sapagkat utusan lamang ang mga espiritung ito; di ba't sinusugo sila para paglingkuran ang mga magkakamit ng kaligtasan?

sagisag lamang ng isang higit na dakilang bagay: ang totoong Pari sa buong sangkatauhan ay si Jesus, ang Anak ng Diyos, at ngayon, ang nariyan ay ang kanyang pagpapakasakit na lamang, na nagsimula sa krus at nagwakas sa Luwalhati ng Langit.

Hindi ba marami ring “Hebreo” sa kasalukuyang daigdig? Ang mga maysakit na wala nang pag-asa, ang mga pinag-uusig na Kristiyano, ang mga taong hindi tinatanggap ang kawalang-katarungan at ang kababaang-uri ng lipunang ginagalawan natin. Bagamat hindi nila na-unawaan ang lahat ng batayan at pagsipi ng mga kasabihang biblikal ng sulat na ito, mapalalakas naman ang loob ng mga taong ito sa kanilang pananampalataya.

Sa Roma sinulat ang liham na ito. Marahil ay noong taong 66, nang palapit na ang pakikidigma ng Jerusalem na nagwasak dito. Noon ang mga huling buwan ng buhay ni Pablo; nabilanggo siya sa Roma sa ikalawang pagkakataon. Masasalamin sa sulat na ito ang mga kaisipan ni Pablo, bagamat hindi niya isinulat. Malaki ang posibilidad na ang awtor ay si Apollos, na binabanggit sa Gawa 18:24-28, “isang lalaking malaki ang kaalaman sa Banal na Kasulatan” at “nakapagpatunay mula sa Kasulatan (Matandang Tipan) na si Jesus ang Mesiyas.”

2 ¹Kaya, dapat nating pag-ingatang mabuti ang mga narinig natin, at baka tayo maligaw. ²Alam nating naging matibay ang kautusang ipinahayag sa pamamagitan ng mga anghel at siningil ng tumpak na kabayaran ang sinumang nagkasala o sumuway dito; ³at kung iiwanan natin ang ganito kalaking kaligtasan, paano tayo ligtas na makalalayo? Ang Panginoon nga mismo ang nagsimulang magpahayag nito at saka ito pinatotohanan sa atin ng mga nakarinig sa kanya. ⁴At pinagtibay ng Diyos ang kanilang patotoo sa pamamagitan ng maraming tanda at kahanga-hangang gawa, at ng iba't ibang himala at kaloob na ibinibigay ng Espiritu Santo ayon sa kanyang kagustuhan.

• ⁵Sapagkat hindi sa mga anghel ipinailalim ang parating na bagong daigdig na ating pinag-uusapan. ⁶May nagsabi: *Ano ang tao at inaalala mo siya? Ano ang anak ng tao at inaalagaan mo siya?* ⁷*Sandali mo siyang ginawang mababa sa mga anghel, at saka mo pinutungan ng luwalhati at karangalan.* ⁸*Ipinailalim mo ang lahat sa kanyang mga paa.* Ipinailalim nga sa kanya ng Diyos ang lahat at walang anumang itinangi. Hindi pa natin nakikita na ipina-

ilalim nga sa kanya ang lahat, ⁹ngunit nakikita na natin na *pinutungan ng luwalhati at karangalan* si Jesus na dumanas ng kamatayan alang-alang sa lahat dahil sa kagandahang-loob ng Diyos. Siya nga ang *sandaling ibinaba kaysa mga anghel.*

¹⁰Ginusto ng Diyos, na pinagmumulan ng lahat at gumagawa ng lahat, na maghatid ng maraming anak sa kaluwalhatian, at kasiya-siya sa kanya na gawing ganap sa bisa ng mga paghihirap ang naging tagapamahala ng kaligtasan. ¹¹lisa lang ang Nagpapabanal at ang mga pinabanal, kaya hindi ikinahiya ni Jesus na tawagin silang mga kapatid, ¹²sa pagsasabing *Ipakikilala ko ang iyong pangalan sa mga kapatid ko, sa pagtitipto'y magpupuri ako sa iyo.*

¹³At: *Sa kanya ako mananalig.* At saka: *Narito ako at ang mga anak na bigay sa akin ng Diyos.*

¹⁴lisang laman at dugo lamang ang mga anak, kaya nakibahagi siyang lubos sa kanilang kalagayan. Sa ganito niya pinawalang-bisa sa pamamagitan ng kamatayan ang may hawak noon sa kamatayan, ang diyablo. ¹⁵At pinalaya niya ang mga inalipin sa buong buhay nila dahil sa takot sa kamatayan. ¹⁶Hindi dumating si Jesus para tumulong sa mga anghel, kundi ang lahi ni Abraham ang

• **1.1** Ipinakikita ng kabanatang ito na si Kristo, ang *Anak ng Diyos*, ay nakahihigit nang malaki kaysa mga anghel. Tingnan ang gayunding kontrobersya sa Colosas 1:15-20 at sa Efeso 1:2-23. Bago isinilang si Jesus, ang Anak ay nasa Diyos, *ang ningning ng luwalhati* ng Ama. Diyos mula sa Diyos, Liwanag mula sa liwanag, di-nakikitang Larawan ng Diyos na dinakikita, *tatak ng nakatagong pag-iral ng Diyos* (Jn 1:1-14).

Maaaring nakagitla sa atin ang paghahambing kay Jesus sa mga anghel (tulad sa Ef 1 at sa Col 1). Ngunit sa mga mananampalataya sa panahon ni Jesus, sapat nang pagnilayan ang sangkinapal para ipalagay na sa ibayo ng kaisahan at kainingningan ng paglikha ay nakikisangkot ang mga makalangit na nilalang at kapangyarihang tinatawag na anghel – ang tagapamahagi ng mga kayamanan mula sa Diyos. Sa kanila, hindi nakatagpo ni Moises ang mismong Diyos, sa halip, ay ang mga anghel ang nagbigay ng Batas (tingnan ang 2:1). Sa gayon, maaari bang mapantayan

ng tao ang mahiwagang kapangyarihang ito, gaano man siya kabanal, kahit na si Jesus?

• **2.5** *Ang parating na bagong daigdig.* Ang tala-gang sinasabi ng teksto ay: *ang daigdig na darating.* Hindi tinutukoy nito ang panahong darating, o ang katapusan ng daigdig; sa halip, ay ang bago at nakatandang panahon na nagsimula sa muling pagkabuhay ni Kristo.

Ang bagong daigdig ay doon nagbangon si Kristo. Iyon ang tahanang-lupain na inaasam natin. Ngunit nakarating na rin sa atin ang bagong daigdig na ito: laging nararanasan iyon ng sinumang nananampalataya at buhay at nakikilala niya iyon sa iba.

Kasiya-siya sa kanya na gawing ganap sa bisa ng paghihirap ang naging tagapamahala ng kaligtasan (10). Walang ibang paraan sa paglaya ang tao kundi sa daan ng krus. Kailangang subukin ang mga masigasig na palayain ang kanilang kapatid, sa pagsalungat o pagwawalang-bahala sa kanila. Mabuting guro ang

tinutulungan niya. ¹⁷Kaya kinailangan niyang tularan sa kanilang buong kalagayan ang mga kapatid para maging punong paring maawain sa kanila at matapat sa paglilingkod sa Diyos, at para makapagbayad-sala siya para sa bayan. ¹⁸Dahil sinubok siya sa pagtitiis, nakakatulong siya ngayon sa mga sinubok.

Dumating si Kristo bilang bagong Moises

3 • ¹Kaya, mga banal na kapatid, na kaisa ko sa makalangit na tawag, pagnilayan ninyong mabuti si Jesus na apostol at punong pari ng ating relihiyon.

²Matapat nga siya sa Humirang sa kanya, gaya ng pagiging *matapat ni Moises sa buong sambahayan ng Diyos*. ³Pero higit pa kay Moises ang kaluwalhatiang marapat sa kanya dahil mas mahalaga nga kaysa bahay ang nagtatayo ng bahay. ⁴May tagapagtayo ang bawat bahay, at ang Diyos ang tagapagtayo ng lahat. ⁵Naging *matapat si Moises sa buong sambahayan ng Diyos*; kumilos siya bilang *lingkod* nang ipahayag niya ang sinabi sa kanya. ⁶Matapat naman si Jesus, ngunit bilang Anak sa sariling pamamahay; at kasambahay niya

tayo kung iingat natin ang katiyakan at sigla ng ating pag-asa.

⁷Kayat ayon sa sabi ng Espiritu Santo: *Marinig nawa ninyo ngayon ang kanyang tinig*. ⁸Huwag patigasin ang inyong mga puso gaya ng nangyari sa *Pagtatalo, sa araw ng Pagtukso sa ilang*. ⁹*Doon ako tinukso at sinubok ng inyong mga ninuno; at nakita nila ang aking mga gawa*.

¹⁰*Apatnapung taon akong namuhi sa lahing iyon at sinabi ko: Hindi nila nakilala ang aking mga daan; laging ligaw ang kanilang puso*. ¹¹*Kaya sa aking galit ako'y nagsalita: Hindi sila makapasok sa aking kapahingahan*.

¹²Mag-ingat kayo, mga kapatid; huwag magkaroon ng masamang kalooban ni isa sa inyo sa di-paniniwala at sa paglayo sa Diyos na buhay. ¹³Sa halip, palakasin ninyo ang loob ng isa't isa araw-araw habang *ngayon* pa, at baka maligaw sa kasalanan at magmatigas ang sinuman sa inyo. ¹⁴Kasama tayo ni Kristo kung panghahawakan natin hanggang wakas ang paninindigan natin noong simula.

¹⁵Sinasabing: *Marinig nawa ninyo ngayon ang tinig ng Diyos; huwag patigasin ang inyong mga puso gaya ng nangyari sa Pagtatalo*.

¹⁶Sino ang mga nakarinig at nagtalo?

paghihirap at sinusubok nito ang tibay ng ating pag-suko.

Sa krus ni Kristo dapat nating matuklasan ang pag-ibig ng Ama sa kanyang Anak, sapagkat “hindi hinatulan” niya ang Anak upang maghirap kasama ang mga tao; sa halip, sa paghihirap, tinawag siya ng Ama upang maging Tagapagligtas at huwaran ng bawat isa.

Kaya nakibahagi siyang lubos sa kanilang kalagayan (14). Gumagamit ng pantaong pagkakaisa ang Diyos upang mailigtas tayo. Iniligtas tayo ni Kristo sa pamamagitan ng pakikibahagi sa *laman at dugo*, at sa kapalaran ng tao. Sa katulad na paraan, maliligtas tayo kung tutulong sa pagpapalaya sa daigdig, kung tatanggapin natin nang buong-tapang ang pagsandig at pakikiisa sa iba. Ang pagsama sa iba sa paggawa, ang pagsama sa paghihirap at pakikipagsaya sa iba ay isang paraan ng pagliligtas sa kanila. Paminsan-minsan, gusto nating takasan ang mga kalagayang pantao at maging mapagsarili: sa ating palagay ay sa ganitong paraan mapaglilingkuran nating mabuti ang Diyos; gayunman, ang pagsandig natin sa maliliit na bagay sa

pang-araw-araw na buhay ang paraan ng Diyos upang *tulungan ang sangkatauhan*.

• **3.1** Alam ng mga Judio na nakapaglakbay sa ilang ang kanilang mga ninuno sa pamumuno ni Moises sa paghahanap sa lupang ipinangako sa kanila ng Diyos.

Nasa sa Exodo ang kasaysayan ng paglalakad na ito. Lagi silang inaanyayahan ng Diyos sa pamamagitan ni Moises, na sundan ang landas sa tunay na paglaya. Gayunman, tumigil sila sa paghahangad sa Lupang Pangako, nang mawala na ang kanilang mga takot. Ngayon, kailangang simulang muli ng mga mananam-palataya ang paghanap sa Lupang Pangako, at iyan, ang *Pamamahinga* na inihahandog ng Diyos. Noong una, si Moises, ang *lingkod* ng Diyos, ang naging gabay ng mga tao at pinanagutan ang *kanyang sambahayan*. Ngayon naman ay ang Anak. Akala ng mga Hebreo ay matatagpuan nila ang kapahingahan sa isang takdang pook, sa Palestina. Gayunman, ang Kapahingahan ay ang matalik na buhay sa Diyos na

Di ba ang lahat ng inilabas ni Moises sa Ehipto? ¹⁷Kanino namuhi ang Diyos sa loob ng apatnapung taon? Sa mga nagkasala; at *nabuwal ang kanilang mga bangkay sa ilang*. ¹⁸Sino ang kanyang mga tinukoy na hindi makapapasok sa kanyang kapahingahan? Ang mga di naniwala. ¹⁹Nakikita nga natin na di paniniwala ang naging dahilan ng di nila pagpasok.

4 ¹Kaya mag-ingat tayo habang inaanyayahan tayong pumasok sa kapahingahan ng Diyos, at baka may maiwan sa inyo. ²Nabalitaan nga natin ang salita gaya nila na hindi naman pinakinabangan ang salitang kanilang narinig, sapagkat hindi nila ito tinanggap nang may paniniwala. ³Papasok naman tayo sa kapahingahan kung maniniwala tayo, ayon sa sinabing: *Sa aking galit ako'y nagsalita: Hindi sila makapapasok sa aking kapahingahan* – tinutukoy nito ang pahinga ng Diyos sa lahat niyang gawa, pagkalikha niya sa daigdig.

⁴Sapagkat may sinabi rin tungkol sa ikapitong araw na: *Nagpahinga ang Diyos sa ikapitong araw sa lahat niyang mga gawa*. ⁵At sinasabi naman dito na: *hindi sila makapapasok sa aking kapahingahan*.

⁶Kung gayon, may dapat pumasok doon, kahit hindi nakapasok ang mga unang nakarinig dahil sa kanilang

pagsuway. ⁷Kaya pagkalipas ng matagal na panahon, itinatakda uli ng Diyos ang isang araw sa pagsasabi niyang: *ngayon*, at sa pamamagitan ni David ito ang sinabi niya: *Marinig nawa ninyo ngayon ang kanyang tinig; huwag patigas ang inyong mga puso*.

⁸Kung talagang binigyan sila ni Josue ng lugar ng kapahingahan, hindi na sana nagsalita ang Diyos tungkol sa iba pang araw. ⁹Kaya may nakalaan pang Araw ng Pahinga para sa bayan ng Diyos, ¹⁰at ang pumapasok sa kapahingahan ng Diyos ay nagpapahinga sa kanyang mga gawa gaya ng Diyos sa sarili Niyang mga gawa.

¹¹Kaya magsikap tayong pumasok sa kapahingahan ito at baka mapasama rin tayo sa parusa ng di paniniwala. ¹²Buhay nga ang salita ng Diyos na mabisa at mas matalas kaysa tabak na may magkabilang talim. Lumalagos ito hanggang sa hati ng kaluluwa at espiritu, ng mga pagkakahugpong at kaloob-looban upang suriin ang mga hangarin at layunin ng puso. ¹³Lagusan ang tingin niya sa lahat ng nilalang; hubo't hubad at lantad ang lahat sa mga mata Niya na siya naming pagsusulitan.

Si Kristo ang Punong-pari natin

• ¹⁴Dahil mayroon tayong dakilang punong pari na pumasok sa langit na si Jesus na Anak ng Diyos, panghawakan nating mabuti ang ating paniniwala. ¹⁵Na-

inaabot natin sa pagsampalataya at pagpasok sa pamayanang Kristiyano.

Ilang beses ipagugunita ng sulat na ito ang babala na ibinigay sa mga peregrinong Hebreo sa disyerto: *Marinig nawa ninyo ngayon ang tinig ng Diyos!* Mahaba ang landas at napapagod ang mananampalataya kapag dumarating ang kahirapan, kasunod ng kasiglahan sa mga unang araw. Sa tulong ng mga salita ni Kristo, kailangang ipagpatuloy natin ang pagasa sa ipinangako ng Diyos, gayong hindi nakikita ng ating mga mata.

Binabanggit ng tula ng paglikha ang Pamamahinga ng Diyos pagkatapos likhain ang daigdig: ang ibig sabihin nito ay kailangang umunlad ang sansinukob, hanggang makapasok sa kabuuan ng hiwaga ng Diyos. Ang kalungkutan at gawain ng tao sa daigdig na ito ay

siyang nagdadala sa kanya sa kanyang tunay na wakas, na “pamamahinga” sa ligaya ng Diyos.

• **4.14.** Para sa mga Judio, may taglay na kabanalan ang Punong Pari – sa kabila ng kanyang mga kapintasan. Pinangangalagaan niya ang mga tao laban sa kaparusahang angkop sa kanilang mga kasalanan. Hindi lamang ang mga pinuno ang kailangan ng mga tao upang pamahalaan sila, kundi ang tagapagtanggol sa harap ng Diyos. Ganoon si Aaron, na kapatid ni Moises, na unang pari ng mga Judio, at katulad niya ang mga punong paring humalili sa kanya.

Dito nahahayag ang gayong kaisipan: kinatawan ng mga tao sa harap ng Diyos ang *Punong Pari* at dapat marupok din siyang tulad nila, ngunit tinanggap ng Diyos. Ganitong-ganito si Kristo nang lubos at ganap.

kikiramay nga ang ating punong pari sa ating mga kahinaan dahil tulad nati'y sinubok din siya sa lahat ngunit hindi siya nagkasala. ¹⁶Kaya dumulog tayong may pananalig sa Diyos ng kagandahang-loob upang kaawaan niya tayo at tulungan sa tamang panahon.

5 ¹Ang Punong-pari ang kinatawan ng mga tao para sa Diyos, at hinihirang siya mula sa mga tao upang maghandog ng mga alay at hain para sa kasalanan. ²May malasakit nga siya sa mga mangmang at naliligaw sapagkat balot din siya sa kahinaan. ³Dahil dito, kailangan niyang maghandog ng hain para sa kasalanan ng sambayanan at pati na sa sariling mga kasalanan. ⁴Walang maaaring umangkin sa tungkuling ito kundi ang tinawag ng Diyos tulad ni Aaron.

⁵Ganito nga si Kristo. Hindi niya inangkin ang pagkapari para parangalan niya ang kanyang sarili kundi ang Diyos ang nagsabi sa kanya: *Ikaw ang aking Anak, inianak kita ngayon.* ⁶At sinasabing: *Pari ka magpakailanman ayon sa pagkapari ni Melkisedek.*

⁷Nang nasa lupa pa siya, malakas na

pagdaing at mga luha ang inihandog niya sa kanyang mga panalangin at samo sa Diyos na makapagliligtas sa kanya sa kamatayan. At dininig siya nito dahil sa kanyang pitagan. ⁸Bagamat siya ang Anak, natutuhan niya sa kanyang paghihirap ang pagtalima; ⁹at matapos maging lubos at ganap, siya ay naging sanhi ng kaligtasan ng lahat ng sumusunod sa kanya. ¹⁰Kaya iniharap siya ng Diyos bilang pari *ayon sa pagkapari ni Melkisedek.*

Maging mga guro kayo

• ¹¹Mahaba at mahirap ang paliwanag na dapat naming sabihin tungkol dito, sapagkat hindi kayo magaling umunawa. ¹²Dapat nga sana'y mga guro na kayo, pagkatapos ng mahabang panahon, ngunit kailangan pang iturong muli sa inyo ang mga unang batayan ng aral ng Diyos. Gatas ang kailangan ninyo ngayon, hindi matigas na pagkain. ¹³Talagang ang may gatas pa sa labi ay hindi sanay sa aral ng kabanalan: sanggol pa siya. ¹⁴Para sa mga lubos at ganap naman ang matigas na pagkain, may mahusay na damdamin na sila dahil sa pagsasanay, at nakakakilala na ng mabuti at masama.

Magkasingsama para sa pananampalataya ang paglimot na si Jesus ay isang tao, kasama ng mga tao at ang paglimot na siya ang Anak ng Diyos.

Makatutulong kung susuriin ang papel ni Kristo, ang Punong Pari, sa panahong ipinagugunita sa atin ng Iglesya na may kaugnayan ang lahat ng mananampalataya sa pamparing papel ni Kristo. Kakatawanin natin ang sangkatauhan sa harap ng Diyos.

Kapag ipinagdiriwang natin ang Eukaristiya, kasama ang pag-aalay natin ng ating sariling buhay, inihaharap natin sa Diyos ang lahat ng gawain at buhay ng daigdig. Sa Eukaristiya, nagpapasalamat tayo sa Diyos, sa pangalan ng bawat isa. Sa pang-araw-araw na buhay, kailangang maging kasangkapan tayo ng biyaya ng Diyos, sa pagiging mga taong nagtataguyod sa katotohanan, nagpapasulong sa pag-ibig at nagtatatag ng mapayapang pakikipag-ugnayan.

Malakas na pagdaing at mga luha ang inihandog niya (7). Sa Biblia, ginamit ang mga katagang ito upang ipahayag ang mapilit na panalangin ng naaaping mga anak ng Diyos: tumatawag sila sa Diyos sa napakalakas na tinig, kaya pinakinggan sila. Sa gayon, sa bisperas ng kanyang kamatayan, pinag-isa ni

Jesus ang kanyang sarili, sa mga lalaki at babae na naghahirap at ayaw mamatay.

• **5.11.** *Dapat sana'y mga guro kayo.* May iba-ibang baytang sa pag-unlad ng pananampalataya. Hindi maaaring magsimula tayong muli sa mga unang hakbang. Ang manatili sa Iglesya sa loob ng mahabang panahon, at hindi magtamo ng kaliwanagan tungkol sa pananampalataya at ng higit na malawak na karanasan, ay pagtanda at pagkawala ng kakayahang umunlad.

Sa maikling paraan, sinasabi sa atin ng sulat na ito ang mga paksang batayan ng pagtuturong Kristiyano (6:1-3).

Aral tungkol sa sari-saring binyag, ang paliwanag sa iba-ibang relihiyosong paraang iniharap sa mga taong may mabuting kalooban at naghahanap ng kaligtasan. Ang ilang grupong Judio ay sumusunod sa pagbibinyag minsan sa isang linggo: nariyan ang binyag ni Juan, at gayundin naman, ang binyag-Kristiyano. Doon, itinuturo ang kahalagahan ng binyag-Kristiyano.

Ang pagpapatong ng kamay ang matandang tawag

6 ¹Gayon man, hindi na namin uulitin pa ang mga batayang aral ukol kay Kristo. Dumiretso na tayo sa mas ganap, sa halip na maglagay pa uli ng mga pundasyon – pagsisisi sa mga gawa ng kamatayan, pananampalataya sa Diyos, ² aral tungkol sa sari-saring binyag, pagpapatong ng mga kamay, pagkabuhay ng mga patay at hatol na magpakailanman. ³Ito ang gagawin namin sa awa ng Diyos.

⁴Alam nga natin na hindi na makapagsisisi pang muli ang mga naliwanagan na. Nakatikim na sila ng makalangit na kaloob at tumanggap ng Banal na Espiritu ⁵at nalasahan ang magandang salita ng Diyos kasama ang mga kababalaghan ng daigdig na darating. ⁶Kaya hindi na sila mapagbabago pang muli sa pagsisisi kung mahulog sila, sapagkat sila mismo ang muling nagpapako at lumilibak sa Anak ng Diyos. ⁷Pinagpapala ng Diyos ang lupa na umiinom sa malimit na patak ng ulan at nagpapasibol ng mahalagang damo para sa mga nagtatrabaho sa kanya. ⁸Ngunit kapag nagpasibol ito ng mga tinik at dawag, masama ito at malapit nang isumpa. Susunugin ito sa dakong huli.

Manatiling matatag sa ating pag-asa

⁹Mga minamahal na kapatid, nagsasalita nga kami ng ganito, pero mas mabuti naman sa palagay namin ang

sa kumpil: ang sakramento na naghahatid ng mga kaloob ng Espiritu Santo.

Sa batayang ito, kapansin-pansin ang kahalagahan ng buhay ng tao: dalawa lamang ang magkasalungat na landas patungo sa paghuhukom. Kapag hindi pinagpasyahan ng sino man ang daan patungo kay Kristo, mawawala sa kanya ang buhay.

Ang mga naliwanagan (4). Sa naunang Iglesya, karaniwang tinatawag na kaliwanagan ang binyag. Hindi lamang sapagkat natuturuan ang tao sa tunay na pananampalataya, kundi nagkaloob din ang Panginoon ng panloob na pang-unawa at nagpaparanas ng kanyang presensiya sa taong pumapasok sa Iglesya pagkatapos ng isang totoong pagbabalik-loob. Malimit na gayon din ang karanasang kaloob ng Diyos sa mga

inyong kalagayan: maliligtas pa kayo.

¹⁰Hindi nakakalimutan ng makatarungang Diyos ang mga ginawa ninyo sa pag-ibig sa kanyang pangalan nang paglingkuran ninyo at patuloy na pinaglingkuran ang mga banal na kapatid.

¹¹At ito lamang ang hangad namin: na maipakita ng bawat isa sa inyo ang gayon ding sigla hanggang sa wakas para sa katuparan ng ating inaasahan. ¹²Huwag na kayong magpabaya; sa halip, tularan ninyo ang mga nagmana na ng pangako sa pamamagitan ng pananampalataya at pagtitiis.

¹³Alam ninyo ang pangako ng Diyos kay Abraham. Sinabi niya: “Nangako ako at ako rin mismo ang saksi” sapagkat wala nang mas dakila pang maaaring sumaksi. ¹⁴Sinumpa niya sa kanyang sarili: “Pagpapalain kita at bibigyan ng maraming inapo.” ¹⁵At sa pagtitiyaga ni Abraham, nakamit niya ang ipinangako.

¹⁶Mas matibay ang pangako kung sinaksihan ito ng mas dakila pang tao, at wala nang anumang pagtatalo kung ang Diyos ang ginagawang saksi sa pangako.

¹⁷Kaya ang kanyang sarili mismo ang ginawa ng Diyos na saksi sa pangako dahil ginusto niyang ipakita sa mga tagapagmana ng pangako na di magbabago ang kanyang kagustuhan. ¹⁸Kung gayon, may dalawa tayong katibayan na hindi magbabago ang Diyos at hindi sinungaling. At sapat ito upang magpalakas

taong nakikibahagi nang buong-katapatan sa mga pagsasanay na espirituwal.

Malawakang ipinaliliwanag ang nabanggit na karanasan sa 12:18-24.

Isang angkla na inilagay sa likod ng tabing (19). Sa Templo ng Jerusalem, tanging ang Punong Pari ang pumasok sa Kabanal-banalang lugar na inihihwalay sa kalapit na silid ng isang tabing. Ito ang larawan ng langit, ang totoong Kabanal-banalang lugar na pinasok ni Jesus nang nag-iisa. Naiwan tayo, ngunit nasa langit na ang ating pag-asa: hindi ito ilusyon lamang ng tao, kundi isang mithiin na mula sa Diyos mismo na hindi kayang linlangin tayo. Tiyak na darating tayo sa kinalalagyan ng ating pag-asa.

ng ating loob para kumapit sa pag-asa sa paghanap natin ng kaligtasan. ¹⁹Ito ang ating espirituwal na angkla, matatag at matibay, na inilagay sa loob ng banal na lugar, sa likod ng tabing. ²⁰Dito nangunang pumasok si Jesus alang-alang sa atin, at naging punong pari siya magpakailanman ayon sa pagkapari ni Melkisedek.

Si Melkisedek, larawan ni Kristo

7 • ¹Sinabi nga na si *Melkisedek na hari ng Salem at pari ng Kataas-taasang Diyos ang sumalubong kay Abraham sa pagbabalik nito pagkatapos malupig ang mga hari. At binasbasan niya si Abraham na nagbigay sa kanya ng ikapu ng lahat.* ²Pansinin natin na Hari ng Kabanalan ang ibig sabihin ng Melkisedek; at hari siya ng Salem, na ibig sabih'y hari ng Kapayapaan. ³At walang binabanggit na ama o ina o ninuno niya; walang pinagmulan ang kanyang mga araw at walang katapusan ang kanyang buhay. Sa gayon nailalarawan niya ang Anak ng Diyos na pari magpakailanman.

⁴Tingnan ninyo kung gaano siya kadakila! Ibinigay sa kanya ng ninunong Abraham ang ikapu ng mga samsam. ⁵Sa paghirang sa mga anak ni Levi bilang mga pari, iniuutos sa kanila ng Batas na tumanggap ng ikapu sa bayan, sa kanilang mga kapatid na kalahi rin ni Abraham. ⁶Ngunit dito, ang tumanggap ng ikapu mula kay Abraham ay di niya kalahi; siya rin ang nagbasbas kay Abraham na siyang pinangkuan ng Diyos. ⁷Tiyak na ang mataas ang nagbasbas sa mababa. ⁸Sa gayon mga

taong may kamatayan ang tumanggap ng ikapu; ngunit dito'y ipinapalagay na buhay si Melkisedek. ⁹Nang magbayad si Abraham, parang nagbayad na rin si Levi, ¹⁰sapagkat nasa kanyang ninuno siya nang salubungin siya ni Melkisedek.

¹¹Ang pagkapari ng mga Levita ang naghatid ng Batas sa hinirang na bayan ngunit hindi sa kanila galing ang ganap na kabanalan. Kung sa kanila nga, bakit may iba pang pagkaparing itinadhana *ayon sa pagkapari ni Melkisedek* sa halip ng pagkapari ni Aaron? ¹²At kung pinaalitan ang pagkapari, kailangang palitan din ang Batas. ¹³Ang tinutukoy namin na si Jesus ay galing sa ibang tribu na kailanma'y di naglingkod sa altar. ¹⁴Alam natin na taga-Juda ang ating Panginoon, at hindi binabanggit ni Moises ang tribung ito sa pagsasabi niya tungkol sa mga pari.

¹⁵Mas mauunawaan ang lahat ng ito dahil may ibang paring hinihirang tulad ni Melkisedek, ¹⁶at hindi sa bisa ng isang kautusan ng tao, kundi sa lakas ng buhay na walang kamatayan. ¹⁷Pinatotohanan nga na: *Pari ka magpakailanman ayon sa pagkapari ni Melkisedek.*

¹⁸Inaalis ang dating Batas dahil mahina nga't wala nang silbi. ¹⁹Walang nagawang lubos at ganap ang Batas kundi paghahanda lamang ito para sa magandang pag-asa: na makalalapit tayo sa Diyos.

²⁰Narito pa rin ang sinumpaang ng Diyos. Walang sinumpaang anuman para sa dating pagpapari, ²¹ngunit may sinumpaang naman para sa kanya: *Nanumpa ang Panginoon at hindi siya magsisisi: Pari ka magpakailanman.* ²²Kaya isang mas mabuting tipan ang inihatid ni Jesus. ²³Marami ang mga naging pari noon dahil namamatay sila at hindi nananatili. ²⁴Ngunit hindi naman maaalis ang pagkapari ni Jesus dahil nananatili siya magpakailanman. ²⁵Dahil dito, naililigtas niya magpakailanman ang mga lumalapit sa Diyos sa tulong niya; buhay siyang lagi upang ipagdasal sila.

• **7.1** Ipinagpapatuloy dito ang sinasabi tungkol kay Melkisedek, na isang larawan ni Kristo (tingnan ang Gen 14:18 at ang SIm 110:4). Huwag nating kalilimutan na sadyang iniuukol ang sulat na ito sa mga paring Judio, na mga inapo ni Aaron, na mga pari sa bawat salinlahi. Kaya kinailangang ipakita sa kanila na wala ng bisa ang pagsambang Judio at ipinahayag ng Banal na Kasulatan ang gayong pagbabago. Maliit talaga sa Biblia ang talata tungkol kay Melkisedek at maaari nating hangaan kung paano sinisiyasat ang pangyayaring iyon upang mapatunayan nang di

masasalungat na katwiran na kailangang baguhin ni Kristo ang buong relihiyon ng Israel. Sinabi natin sa introduksyon na maaaring isinulat ang liham na ito ni Apollos, isang propeta ng naunang Iglesya. Lantad dito ang kakayahang angkop sa propeta.

Ang Matandang Tipan ang batayan ng kasulatan sa naunang Iglesya. Gayunman, maliwanag na hindi binabanggit ng aklat na ito si Jesus at maraming Judio ang naniwala, nang buong-katapatan, na sinisira ni Kristo ang itinuturo ng Biblia. Naging gawain ng mga propeta Kristiyano ang pagpapakita kung paanong itinu-

²⁶Ganito nga ang punong paring kailangan natin: banal, walang kasalanan o kapintasan, ibinukod sa mga makasalanan at naging mas mataas pa sa kalangitan. ²⁷Hindi siya katulad ng mga punong pari na kailangang mag-alay muna ng handog araw-araw para sa kanilang kasalanan, at saka lamang para sa bayan. Ito ay ginawa niya nang minsanan nang ialay niya ang sarili. ²⁸Mga taong may kahinaan ang itinalaga ng Batas bilang mga punong pari, ngunit ganap magpakailanman ang Anak sa pagtatalagang sinumpaang ng Diyos pagkaraan ng Batas.

Bagong santuwaryo at bagong tipan

8 ¹Ito ang buod ng aming sinasabi: tayo ay may punong pari na nakaupo sa kanan ng Dakilang Diyos sa langit. ²Siya ang naglilingkod doon sa pagsamba sa tunay na banal na toldang itinayo ng Panginoon at hindi ng tao.

³Hinihirang ang punong pari para mag-alay ng mga hain at sakripisyo. Kaya kailangan din ni Jesus na magkaroon ng maiaalay. ⁴Kung nasa lupa siya, hindi sana siya naging pari, samantalang marami ang nag-aalay alinsunod sa Batas. ⁵Ngunit larawan at anino lamang ng mga makalangit ang kanilang pinaglilingkuran; ito ang sinabi kay Moises nang kinailangan niyang itayo ang banal na tolda: *Dapat mong gawin ang lahat ayon sa huwarang ipinakita sa iyo sa bundok.*

⁶Iba at mas dakila ngayon ang pagli-

lingkod ukol sa pagsamba na tinanggap ni Jesus dahil siya ang tagapamagitan ng mas mabuting tipang itinatag sa mas mabuting mga pangako. ⁷Kung walang kapintasan nga ang unang tipan, wala sanang lugar para sa ikalawa. ⁸Ngunit pintas ito sa una nang sabihing:

Parating na ang mga araw – salita ng Panginoon – na magtatatag ako ng isang bagong tipan para sa sambahayan ng Israel at para sa angkan ng Juda.

⁹*Hindi katulad ng tipang ginawa ko sa kanilang mga ninuno nang akayin ko sila at ilabas mula sa Ehipto. Hindi nga sila nanatili sa aking tipan kaya pinabayaan ko rin sila – salita ng Panginoon.*

¹⁰*Ito naman ang itatatag kong tipan sa sambahayan ng Israel pagkatapos ng mga araw na ito: Ilalagay ko ang aking mga utos sa kanilang kalooban at iuukit ko ang mga ito sa kanilang puso. At magiging Diyos ako sa kanila, at magiging bayan ko naman sila.*

¹¹*Hindi na magtuturo ang bawat isa sa kanyang kababayan o magsasabi kaya sa kanyang kapatid: Kilalanin mo ang Panginoon. Sapagkat makikilala ako ng lahat, mula sa maliit hanggang sa mataas. ¹²Patatawarin ko ang kanilang mga kasamaan at hindi na aalalahanin ang kanilang kasalanan.*

turo ng Biblia si Kristo, at pagsalungat sa mga Judio: ipinagkaloob nila sa Iglesia ang pagkaunawang Kristiyano sa Matandang Tipan. Kapag binabasa ngayon ng mga Kristiyano ang Matandang Tipan, nakikita nila roon ang kanilang sariling kasaysayang Kristiyano, samantalang iba ang tingin ng mga Judio, na iyon ay ang “aklat ng mga Judio”. Para sulatin ang mga pahinang ito na naglalantad sa higit na malalim na kahulugan ng Matandang Tipan, hindi sapat na manawaan ang Banal na Kasulatan; kailangan din ng kaloob na pagpopropesiya.

• **8.1** Ang *lahat ng sakripisyong* ito upang palubagin ang poot ng Diyos ay dahil inakala nilang marahas ang Diyos at nagpaparusa, ngunit hindi gumagamot ng puso.

Taglay ni *Jesus ang iba at mas dakilang paglilingkod* (6) na angkop sa mga taong nakaalam

na makipagkasundo sa Diyos. Nagdadala ng kapayapaan ang sakripisyo ni Jesus, hindi sa mga kaluluwa lamang kundi sa daigdig. Pinararatangan man tayo ng ilan na nakikialam tayo sa pulitika kapag ipinakikita natin ang pangangailangan sa katarungan at kapayapaan, kailangan pang igiit natin na iyon ang ating misyon. Namatay si Jesus, hindi upang ipagtanggol ang kaugalian ng relihiyon; sa halip, ipinakita niya na hindi nga iyon ang mahalaga. Ang kanyang kusang pagsasakripisyo ang nagbibigay-liwanag sa lahat ng bagay na ginagawa natin upang masugpo ang karahasan, kawalang-katarungan at ang paglayo ng damdamin.

Ngunit napapaloob din sa bagong pagsambang ito ang higit na maliwanag at mapagmahal na pakikitungo sa Diyos: ang pag-ibig na nagmumula sa kanya at bumabalik sa kanya ang ugat ng lahat ng ating gawa.

¹³ Sinasabing *bagong* tipan, kaya luma na ang una; at palapit na sa paglalaho ang luma.

Ang templo sa Jerusalem

9 • ¹Sa unang tipan, may mga kautusan sa pagsamba sa templo dito sa lupa. ²Itinayo ang unang silid, at naroon ang kandelabra at ang mesa para sa mga tinapay na nasa harap ng Diyos. Tinatawag itong banal na lugar. ³Sa kabila naman ng ikalawang tabing ay may isa pang silid na tinatawag na kabanal-banalang lugar. ⁴Naroon ang altar na ginto para sa insenso at ang Kaban ng Tipan na balot sa ginto sa kabuuan nito. Nasa Kaban ang manna sa gintong lalagyan nito, ang tungkod ni Aaron na namulaklak at ang mga tapyas na bato ng Tipan. ⁵Nasa ibabaw naman ang mga kerubin ng Kaluwalhatian na lumulukob sa lugar ng kapatawaran. Hindi ko na iisa-isahin pa ang lahat ng ito.

⁶Kaya nga laging nakapapasok ang mga pari sa unang silid sa anumang

panahon upang isagawa ang banal na paglilingkod. ⁷Sa ikalawa naman, minsan isang taon lamang pumapasok ang punong pari, at dapat ay dala niya ang dugong iaalay para sa sariling mga kasalanan at ng bayan. ⁸Sa gayon itinuro sa atin ng Banal na Espiritu na hindi bukas ang daan sa banal na lugar habang nananatili pa ang unang silid. ⁹Makahulugan ito para sa kasalukuyan: wala sa mga hain at handog na iniaalay ang tunay na kaganapan ng sumasamba. ¹⁰Tuntu-ning-laman lamang ang mga ito ukol sa pagkain at inumin at sari-saring paglilinis; at may bisa lamang hangga't hindi pa binabago ang lahat.

Pumasok si Jesus dala ang sariling dugo

• ¹¹Si Kristo naman ang punong pari ng mabubuting bagay na dumarating, at pumasok siya sa mas dakila at mas ganap na banal na tolda na hindi galing sa kalikasan o gawa kaya ng tao. ¹²At hindi dahil sa dugo ng mga kambing at mga

• **9.1** Pagkatapos mapatunayang hinahalinhan ni Jesus ang mga paring Judio, mayroon tayong mahabang paghahambing sa uri ng kanilang pagsamba at sa pagsambang ipinagdiriwang ni Kristo.

Sa Matandang Tipan, may mga ritwal at paghahandog araw-araw ang templo ng mga Judio na layunin nito ang pagtatamo ng kapatawaran sa mga kasalanan. Kay Jesus naman nagsisimula ang Bagong Tipan na ipinahayag ni Jeremias.

Binuo ng awtor ng sulat na ito ang isang paghahambing sa kamatayan ni Jesus at ang mga dating paghahandog. Ngunit di-tulad ang Pasyon ni Jesus ng matatandang paghahandog, upang palubagin ang poot ng Diyos. Ang kanyang kamatayan ay ang kanyang pangwakas na pagpapatotoo at ang paraan upang ihasik niya sa mga tao ang ayaw tanggapin ng mga ito.

Dahil kilala natin kung sino ang awtor ng sulat na ito at kung kanino ipinatutungkol, nauunawaan natin na iniugnay niya ang *dugo* ni Jesus at ang kanyang *kamatayan* sa mga biktima na ginawang handog sa Templo, sapagkat sa kanila, lubhang mahalaga ang mga bagay na ito. Ngunit sa panahong ito, karapatan nating iugnay ang dugo at kamatayan ni Kristo sa kamatayan ng lahat ng walang-malay na pinatay, gaya ng ipinahiwatig ni Jesus (Mt 23:35): banal din ang kanilang dugo (Pag 6:9).

Sinabi ng awtor na si Jesus ay *pumasok sa bisa* ng

sariling dugo, (b. 12) samantalang ang tao ay inihahandog ang iba. *Nagdaan siya sa mas dakila at mas ganap na santuwaryo* at sa pamamagitan nito ay dumating si Jesus upang ibahaging muli ang luwalhati ng Ama (Jn 17:5).

• 11. ANG KAISA-ISANG PARI

Pumasok siyang dala ang sariling dugo. Tangi ito sa Kristiyanong pagkapari. Hindi binabanggit ng sulat ang mga paring Kristiyano. Si Jesus lamang ang naghahandog ng kaisa-isang sakripisyo na naglilinis sa atin mula sa kasalanan. Siya lamang ang pumasok sa misteryo ng pari-Diyos na buhay, na di maaabot ng tao.

Sa unang Iglesya, hindi kailanman tinawag na “mga pari” ang “matatanda” at ang “mga tagapamahala” (o “mga obispo”) na namahala sa mga pamayanan at namuno sa pananalangin at eukaristiya – at nagbigay ng iba pang sakramento. Ang dahilan nito’y sa kapwa mga relihiyong Judio at Griyego, ang mga pari ay mga taong may takdang lugar sa lipunan, kabilang sa lahi o piling grupong panlipunan, at itinuturing na nakatalaga para sa pagsambang pormal at sakripisyo.

Ang mga Kristiyanong pagdiriwang naman, sa halip, ay nagpahayag ng buhay ng mga pamayanang tinipon sa kani-kanilang bahay, at walang panlabas na pagkakaiba ang mga ministro sa iba pang mga

baka, kaya siya nakapasok sa banal na lugar kundi sa bisa ng kanyang sariling dugo; kaya natagpuan niya ang katubusang walang paglipas. ¹³Nagpapabanal para sa panlabas na paglilinis ang dugo ng mga kambing at mga toro, at ang abo ng dumalagang baka na iniwisik sa marurumi. ¹⁴Gaano pa ang dugo ni Kristo! Walang dungis niyang inialay sa Diyos ang sarili sa bisa ng Banal na Espiritu, kaya lilinis ng kanyang dugo ang ating mga konsiyensya mula sa mga gawa ng kamatayan upang makapaglingkod tayo sa Diyos na buhay.

¹⁵Kaya siya ang tagapamagitan ng isang bagong tipan o testamento. Namatay nga siya para sa katubusan ng mga paglabag sa unang tipan, upang matanggap ng mga hinirang ang pangako ng buhay na walang hanggan. ¹⁶Kung may testamento, kailangan munang mamatay ang gumawa nito. ¹⁷Wala itong bisa habang buhay pa ang gumawa nito at nakasalalay ito sa mga patay.

¹⁸Dahil dito, ang unang tipan man ay pinasinayaan din sa dugo. ¹⁹Sinabi nga ni Moises sa buong bayan ang lahat ng iniutos ng Batas; kinuha niya ang dugo ng

mga baka at ang tubig na may pulang lana at kahoy na isapo, at saka winisikan ng dugo ang aklat at ang buong bayan.

²⁰At sinabi niya: *Ito ang dugo ng tipang iniutos sa inyo ng Diyos.* ²¹At winisikan niya ng dugo pati ang banal na tolda at lahat ng sagradong kagamitan. ²²Ayon naman sa Batas, sa dugo nililinis ang halos lahat; walang pagbabayad-sala na walang pagbubuhos ng dugo.

²³Kung sa ganitong paghahandog kailangang linisin ang mga larawan ng mga makalangit na bagay, sa mas mainam naman ang mga makalangit mismo. ²⁴Sapagkat hindi gawa ng kamay ng tao ang banal na lugar na pinasukan ni Kristo, at hindi larawan lamang ng tunay na templo. Sa langit siya pumasok upang humarap sa Diyos alang-alang sa atin. ²⁵Hindi niya kailangang paulit-ulit na ialay ang sarili, di tulad ng punong pari na pumapasok taun-taon at hindi niya sariling dugo ang dala. ²⁶Kung magkakagayon, maraming beses sana siyang nagdusa mula sa pagkatatag ng mundo! Minsan nga lang siya nagpakita sa kaganapan ng mga panahon, upang alisin ang kasalanan sa bisa ng paghahandog ng kanyang sarili.

binyagan. Hindi sila bumuo ng mga natatanging grupo, at alam natin ang mahigpit na mga salita ni San Hippolito ng Roma nang tuligsain niya ang kapalaluan bilang siyang dahilan kaya nagsusuot ang ilang pari ng iba kaysa iba.

Itinuturo sa atin ng Bagong Tipan na nakikibahagi ang lahat ng Kristiyano sa pagkapari ni Kristo. Tingnang mabuti ang 1 Pedro 2:1-10. Si Jesus lamang ang pari, ngunit makaparing bayan tayo. Ang lahat ng taglay ni Kristo ay atin o kailangang mapasaatin, kahit papaano. Si Jesus ay sabay-sabay na pari, propeta at hari. Kaya bayang makapari, makapropeta, at makahari ang mga Kristiyano.

Ngunit malinaw na di lahat ng Kristiyano ay nakikibahagi, sa parehong antas, sa pagkapari, propetismo at pagkahari ni Kristo. Palagiang ipinangangaral ng Iglesya na ang pakikibahagi natin sa pagkapari ni Kristo ay nababatay muna sa pakikipag-ugnay at paglilingkod natin sa Katawan ni Kristo: ang Katawang ito ay sabay na ang Iglesya at ang itinalagang tinapay at dugo sa Eukaristiya (1 Cor 11:29). Kaya nakikibahagi sa pagkapari ni Kristo sa natatanging paraan ang mga may ministryo ng pamamahala sa

pamayanan (at dahil dito, ang pamamahala sa pagdiriwang ng eukaristiya). Sa natatanging paraan, ang “pagpapari ayon sa ministryo” ay angkop sa obispo na ulo ng Iglesyang lokal at huwaran ng kanyang bayan.

Pagkatapos, nang dumami ang mga Kristiyano at mas naging organisado ang Iglesya, ang Matatanda ang unti-unting itinuring ng marami na kahalili ng mga Judiong pari. Kaya tinawag silang mga pari na waring isang pang-kat na mas mataas kaysa mga karaniwang bininyagan at may kapangyarihan sa mga “banal na bagay.”

Alam nating sa bawat siglo, nababatay ang Iglesya sa kultura ng panahon nito, sa mga pangangailangan ng Iglesyang lokal, sa kamalayan ng mga binyagan, at sa bigat ng mga istrukturang pangkleriko. Ngunit kung pahahalagahan natin ang salitang “pari,” hinding-hindi nito pangangatwiran ang anumang karapatan o kapangyarihan. Sa Bagong Tipan, ang tinutukoy lamang nito’y pag-aalay ng sarili tulad ni Jesus na laging nangangailangan, sa apostolikong gawain, ng kusang-loob na karukhaan.

²⁷Minsan lamang mamatay ang mga tao, at pagkatapos ay may paghuhukom. ²⁸Gayon din naman si Kristo; minsan lamang siya inialay upang alisin ang mga kasalanan ng marami; at sa ikalawa niyang pagpapakita, hindi na ito alang-alang sa kasalanan kundi para iligtas ang mga naghihintay sa kanya.

Nilalarawan ng lumang tipan ang bago

10 • ¹Anino lamang ng mga parating na mabubuting bagay ang taglay ng Batas, at hindi ang tunay na anyo ng mga banal na bagay. Kaya taun-taon, gayo't gayon pa rin ang iniaalay na mga handog, ngunit kailanma'y di naghatid ng kaganapan sa mga sumasamba. ²Kung nalilinis nang minsanan lamang ang mga sumasamba, hindi na sana sila magkakaroon ng makasalanang konsiyensya at hindi na sila mag-aalay. ³Ngunit sa paghahandog nila, inaalaala nila taun-taon ang mga sala ⁴na hindi naalis ng dugo ng mga toro at mga kambing.

⁵Kaya pagpasok ni Kristo sa daigdig, sinasabing: *Handog at hain ay hindi mo inibig, at iginawa mo ako ng katawan.* ⁶*Hindi mo kinalugdan ang mga sinunog na handog at hain sa kasalanan.* ⁷*Kaya sinabi ko: Narito ako. Ako ang tinutukoy ng talata sa aklat, at tutuparin ko, O Diyos, ang iyong kalooban.*

⁸Sinabi niya sa simula: *Hindi mo inibig o kinalugdan ang mga handog at mga*

hain, at mga sinunog na handog at hain sa kasalanan, at ito talaga ang iniaalay ayon sa Batas. ⁹*Kaya, kanyang sinabi, narito ako upang tuparin ang kalooban mo.* Sa pagsasabi niya nito, inaalís niya ang una at binibigyang-bisa ang ikalawang kalooban. ¹⁰Bunga ng *kaloobang* ito, ginagawa tayong banal nang minsanan, sa pag-aalay ng katawan ni Kristo.

¹¹Araw-araw na naglilingkod sa pagsamba ang karaniwang pari at paulit-ulit na nag-aalay ng pare-parehong mga handog na di kailanman makapag-aalis ng kasalanan. ¹²Ngunit minsan lang inialay ni Kristo ang isang hain sa kasalanan *at naluklok sa kanan ng Diyos* magpakailanman. ¹³At ngayo'y naghihintay siya hanggang *maipailalim ang kanyang kaaway sa kanyang mga paa.* ¹⁴Sa iisa nga niyang pag-alay na ito, inihahatid niya sa kaganapan ang mga pinabanal. ¹⁵Pinatototohanan din ng Banal na Espiritu ang sinasabi namin. Sapagkat sinasabi niya:

¹⁶*Ito ang itatatag kong tipan sa kanila pagkatapos ng mga araw na ito – sabi ng Panginoon – Ilalagay ko ang aking mga kautusan sa kanilang puso at iuukit ko ang mga ito sa kanilang kalooban.* ¹⁷At idinagdag pa niya: *Hindi na aalalahanin ang kanilang mga kasalanan at kasamaan.* ¹⁸Kaya kung pinatatawad ang mga ito, wala nang hain pa para sa kasalanan.

• **10.1** *Kung nalilinis nang minsanan* ang mga sumamba (2). Ipinahahayag ng awtor, na kung maraming paghahandog para sa kapatawaran, hindi sila makapagpapalaya sa kasalanan. At ngayon, kung malimit na kailangan nating mangumpisal, halimbawa, angkop bang itanong: hindi ba ito ang katunayan na hindi tayo lubusang napalaya ng paghahandog ni Kristo?

Maaari itong sagutin sa iba-ibang paraan:

Sa isang panig, bagamat tinatanggap natin nang malimit ang pagpapatawad, lagi tayong nakikinabang sa iisang paghahandog ni Kristo.

Higit sa lahat, kailangang igiit natin na malaya sa kasalanan ang mga Kristiyano sapagkat malaya sila sa

pagiging alipin ng kasalanan. Sinasabi ni Juan (1 Jn 3:6) na hindi nagkakasala, o hindi maaaring magkasala ang na kay Kristo. At binabanggit niya ang kasalanang magbubulid sa kamatayan (1 Jn 5:17), sapagkat mayroon ding mga kasalanang nagagawa natin na hindi tayo ibinubulid sa kamatayan.

Ang pagsira lamang natin sa tiwala at pag-ibig o sa ating mahalagang komitment ang maghahatid sa atin sa pinagmulang katayuan. Magkakamali ang mga malimit na lumalapit sa sakramento ng kumpisal kung iisiping nawawala sa kanila ang pakikipag-kaibigan ni Kristo mula sa isang kumpisal hanggang sa susunod.

Manalig sa Diyos

• ¹⁹ Kaya, mga kapatid, tiyak na makapapasok tayo sa banal na lugar sa bisa ng dugoni Jesus. ²⁰ Siya ang nagpasinaya para sa atin ng isang bago at buhay na daan na tumatagos sa tabing – sa kanyang katawan. ²¹ Dahil may dakilang pari tayo para sa bahay ng Diyos, ²² pawisikannatin ang mga makasalanan nating konsiyensya at maglinis tayo ng katawan sa dalisay na tubig para makalapit nang may pusong tapat at malaking pananalig. ²³ Tapat ang nangako, kaya huwag tayong mag-atubili sa pag-ako sa ating pag-asa. ²⁴ At alamin natin kung paano mahihigitan ang isa't isa sa pag-ibig at mabubuting gawa. ²⁵ Huwag pabayaang ating mga pagtitipon, gaya nginuugalingilan; sahalip, pasiglahinnatin ang isa't isa, lalo na't nakikita ninyong nalalapit na ang Araw.

²⁶ Kung kinusa na nating patuloy na magkasala pagkatanggap natin ng tunay na kaalaman, wala nang hain para sa kasalanan na makasasagip pa sa atin ²⁷ kundi ang tanging maaasahan ay ang kakila-kilabot na hatol at naghihiganting apoy na *uubos sa mga kaaway*. ²⁸ Sa patotoo ng dalawa o tatlong saksi, walang-awang pinapatay ang lumabag sa batas ni Moises. ²⁹ Ano pa kaya kung yurakan ang Anak ng Diyos at lapastanganin ang dugo ng Tipan – ang dugo na nagpabanal sa atin – at laitin pati ang Espiritu ng pag-ibig? Gaano kasahol kaya sa palagay ninyo ang parusa? ³⁰ Kilala natin ang nagsabing: *Sa akin ang paghihi-*

• 19. *Tiyak na makapapasok tayo*. Upang mahimok ang mga nag-aalinlangan, lubhang kailangang pukawin ang kanilang pagtitiwala sa Diyos Ama.

Huwag pabayaang ating mga pagtitipon (25). Malubhang pagkukulang ang pagpapabaya sa pagdiriwang kung Linggo, o sa kalipunan ng pamayanan na kinabibilangan natin. Nagkakawatak-watak ang pamayanang Kristiyano na hindi grupo ng mga anghel, kung minsan-minsan lamang dumadalo ang mga kasapi. At tayo, sapagkat hindi mga anghel, ay magiging mahirap ang ating pakikipag-isa kay Kristo, kung hindi tayo makikibahagi sa isang pamayanan. Kapag nawala ang ating pakikipag-ugnayan

ganti; ako ang maniningil, at: Hahatulan ng Panginoon ang kanyang bayan.

³¹ Kakila-kilabot ang mapasakamay ng Diyos na buhay!

³² Alalahanin din ninyo ang mga unang araw matapos kayong maliwanagan: naging matatag kayo laban sa mga paghihirap. ³³ Hiniya at pinarusahan kayo nang lantaran, at nakiramay din kayo sa pagtitiis ng mga dumanas nito. ³⁴ Nagdusa kayong kaisa ng mga nakabilanggo; buong galak din ninyong ipinaaagaw ang inyong mga ari-arian dahil alam ninyo na kayo'y may mas maganda at mas maaasahang kayamanan. ³⁵ Huwag masiraan ng loob sapagkat may malaking gantimpala ito. ³⁶ Kailangan ninyong magtiis sa pagtupad ng kalooban ng Diyos para makamit ang ipinangako.

³⁷ Sapagkat *sandaling-sandali na lang at darating na ang dumarating at di siya maaantala*. ³⁸ *Sa pananampalataya mabubuhay ang aking matuwid; ngunit kung tatalikod siya, kalooban ko'y di na malulugod sa kanya*.

³⁹ Hindi nga tayo kabilang sa mga tumatalikod at napapahamak, kundi sa mga may pananampalataya at nagkakamit ng kaligtasan para sa kanilang kaluluwa.

Pag-alaala sa mga bayani ng pananampalataya

11 • ¹ Ang pananampalataya'y pagkapit sa inaasahan, katiyakan sa mga di nakikita. ² Dahil dito kaya pinupuri ang mga nauna sa atin.

sa ating mga kapatid sa pananampalataya, nanganganiib mawala ang kahulugan ng ating misyon. Walang pakikipagkaisa sa ating kapitbahay o kasamahan sa gawain ang magpapagunita sa atin, na sa piling nila, tayo ang saksi sa isang bagay na hindi nila alam.

Sandaling-sandali na lang (37). Sinipi ito sa Habakuk 2:3, na tumutukoy sa paghuhukom ng Diyos na palapit na. Maaaring gustong ipahiwatig ng awtor ng sulat ang kagipitan, na malapit nang magwasak sa bansang Judio.

• **11.1** *Ang pananampalataya ay pagkapit sa inaasahan, katiyakan sa mga di-nakikita*. Ang mga

³Sa pananampalataya natin nauuna-waan na inayos ng salita ng Diyos ang mga yugto ng paglikha; na sa di-nakikita galing ang nakikita.

⁴Dahil sa pananampalataya ni Abel, mas pinahalagahan ng Diyos ang handog niya kaysa handog ni Cain. Sa pamamagitan ng mga alay ni Abel, pinatotohanan siya ng Diyos, at ito ang patotoo na matuwid siya. At dahil sa pananampalataya, *sumisigaw* pa rin si Abel pagkamatay niya.

⁵Dahil sa pananampalataya ni Enoc, inilipat siya sa itaas sa halip na mamatay: *hindi na siya nakita pa dahil sa inilipat siya ng Diyos*. Pinatotohanan na kalugud-lugod siya sa Diyos bago siya inilipat, ⁶at walang makapagbibigay-lugod sa Diyos kundi iyong may pananampalataya. Wala ngang makalalapit sa Diyos kung hindi siya naniniwala na may Diyos na siyang nagbibigay-gantimpala sa mga naghahanap sa kanya.

⁷Sa pananampalataya, ibinunyag ng Diyos kay Noe ang mga bagay na di pa nakikita at pinakinggan niya ito. Kaya gumawa siya ng barko upang iligtas ang kanyang sambahayan; hinatulan ng pananampalatayang ito ang mundo at minana naman niya ang kabanalang galing sa pananampalataya.

⁸Sa pananampalataya, sumunod si Abraham pagkatawag sa kanya, at pumunta sa lupaing magiging kanya.

piniling halimbawa sa pahinang ito at ang mga aral na hinugot sa bawat isa, ay iniuukol, lalo na, sa mga inuusig na mananampalataya na napilitang tumalikod sa kanilang matahimik na buhay upang manatiling matapat sa Diyos.

Hindi lamang paninindigan ang pananampalatayang Kristiyano. Umaakay ito sa isang uri ng buhay na batay sa pananampalataya, sa gitna ng mga paghihirap at kabalisahan. Higit na mahalaga ang pagkilos at pagpapasya na pinupukaw ng pananampalataya kaysa malaman ang depinisyon ng pananampalataya at pag-asa. Iyon ang dahilan kung bakit ipinakikilala rito ni Pablo ang napakaraming halimbawang Biblikal ng mga lalaki at babaeng isinapanganib ang lahat-lahat alang-alang

Sapagkat umalis siya nang hindi nalalaman ang pupuntahan. ⁹Sa pananampalataya, nagpalakad-lakad siya sa lupang pangako na hindi kanya. Sa tolda nga siya tumira gaya nina Isaac at Jacob na mga tagapagmana rin ng pangakong ito. ¹⁰Ang hinihintay niya ay ang lunsod na may matibay na pundasyon, na ang Diyos ang nagplano at nagtayo. ¹¹Sa pananampalataya, binigyan siya ng kakayahang magkaanak – gayong matanda na siya at baog pa si Sara – dahil pinaniwalaan niya ang nangako sa kanya. ¹²Kaya mula sa iisang tao lamang na naupos na, isinilang ang *napakarami gaya ng mga bituin sa langit, gaya ng di-mabilang na buhangin sa tabing-dagat*.

¹³Namatay silang lahat nang may pananampalataya. Hindi nga nila nakamit ang pangako kundi nakita lamang ito at ikinagalak sa malayo; kaya inamin nila na mga dayuhan sila at pagala-gala sa lupain. ¹⁴Ipinapakita nga ng mga nagsasabi nang ganito na naghahanap sila ng sariling lupain. ¹⁵Kung ang lupang pinanggalingan nila ang kanilang naalala, makababalik sana sila. ¹⁶Pero hindi. Sapagkat ang pinanabikan nila’y mas maganda – ang makalangit na bayan. Kaya hindi ikinahiya ng Diyos na tawaging Diyos nila: ipinagtanda nga niya sila ng isang lunsod.

¹⁷Sa pananampalataya, nang subukin si Abraham, inialay niya si Isaac; inihan-

sa kanilang pananampalataya. Hindi natin maiintindihan ang dakilang pagsunod at pagtitiwala ni Abraham sa Diyos “laban sa lahat ng pag-asa”, nang walang pananampalataya. Hindi natin mauuna-waan ang pagtalikod ni Moises sa isang maginhawang kinabukasan at ang pagsasabalikat ng isang imposibleng gawain bilang lider ng kanyang bayan, maliban kung ang kanyang pananampalataya ay napakatibay upang mabuhay sa kasalukuyan “na waring nakikita ang di-maaaring makita.”

Para siyang nakatingin sa isang di-nakikitang galit (27). Pinupukaw tayo ng pananampalataya upang kumilos sa kasalukuyan, nang nakatuon sa hindi pa nakikita. Sa talatang ito, tinutukoy ang mga lider, mga lalaking matibay ang loob at malakas. Sa pag-

dog ang bugtong na anak na siya sanang dapat tumanggap sa ipinangako, ¹⁸ ayon sa sinabing: *Mamanahin ng lahi ni Isaac ang iyong pangalan.* ¹⁹ Naisip nga talaga ni Abraham na maibabangon ng Diyos ang mga patay kaya nabawi niya si Isaac. Makahulugan nga ito.

²⁰ Sa pananampalataya, ibinigay ni Isaac kina Jacob at Esau ang basbas ukol sa hinaharap. ²¹ Sa pananampalataya binasbasan ng nag-aagaw-buhay na si Jacob ang bawat anak ni Jose: *Yumuko si Jacob na nakasandig sa kanyang tungkod at sumamba.* ²² Sa pananampalataya, bago namatay si Jose, ipinaalaala niya sa mga anak ng Israel ang tungkol sa paglabas nila mula sa Ehipto at inutusan sila tungkol sa kanyang mga buto.

²³ Sa pananampalataya, pagkapanganak kay Moises, tatlong buwan siyang itinago ng kanyang mga magulang; nakita nila na maganda ang sanggol kaya hindi sila natakot sa kautusan ng hari. ²⁴ Sa pananampalataya rin, paglaki ni Moises, tinanggihan niya na ituring siyang anak ng babaeng anak ni Paraon. ²⁵ At mas ginusto niyang maghirap kasama ng bayan ng Diyos kaysa pansamantalang aliw na dulot ng kasalanan. ²⁶ Mas mahalagang yaman para sa kanya ang hama-king kasama ni Kristo kaysa mga yaman ng Ehipto. Sapagkat sa gantimpala ng Diyos siya nakatingin. ²⁷ Sa pananampalataya, iniwan niya ang Ehipto nang hindi natatakot sa galit ng hari. Para siyang nakatingin sa isang di-nakikitang galit, kaya siya laging matatag.

²⁸ Sa pananampalataya, naghandog

siya ng Paskuwa at nagwisik ng dugo upang huwag mapinsala ng Manlilipol ang kanilang mga panganay. ²⁹ Sa pananampalataya, dumaan sila sa Dagat na Pula na parang tuyong lupa na lumamon naman sa mga Ehipsiyong sumubok dito.

³⁰ Sa pananampalataya, bumagsak ang mga pader ng Jerico matapos libutin ito nang pitong araw. ³¹ Dahil sa pananampalataya ng babaeng bayaran na si Rahab, hindi siya namatay kasama ng mga dinaniwala, sapagkat tinanggap niya nang mabuti ang mga espiya.

³² Ano pa ang masasabi ko? Wala akong panahon para isalaysay ang tungkol kina Gideon, Barak, Samson, Jefe, David at Samuel, at pati sa mga propeta.

³³ Sa pananampalataya, nalupig nila ang mga bansa, naggawad ng katarungan, nakamit ang mga ipinangako, isinara ang bibig ng mga leon, ³⁴ nagpalamig sa apoy, naligtas sa tabak, gumaling sa sakit, nagpakabayani sa labanan, nagpaurong sa mga dayuhan.

³⁵ Nabawi ng ilang babae ang kanilang mga patay sa pagkabuhay na muli, ngunit may iba na dahil sa mas dakilang pagkabuhay ay tumanggap iligtas ang kanilang sarili nang sila'y pinahirapan. ³⁶ Dumanas ang ilan ng panunuya at mga hampas; ikinadena at ibinilanggo naman ang iba. ³⁷ May binato, nilagari, sinaksak. At nagtago na suot ang balahibo ng tupa at kambing at salat sa lahat ng bagay; inusig sila at pinagmalupitan. ³⁸ Mas mababang dihamak ang mundo para sa kanila, ngunit palabuy-laboy sila sa ilang at kabundukan, sa mga yungib at lungga sa lupa.

hanap sa paglaya o pagpapaunlad sa kanilang grupo upang makapamuhay ang mga tao nang may dignidad, hinahanap nila ang pinakamabuting bayan, na hindi matutupad kailanman sa buhay na ito.

Ganito ang masasabi natin tungkol sa maraming tao, na maaaring hindi mananampalataya at walang kaugnayan sa Iglesya, ngunit mga taong nasa landas patungo sa lunsod ng Diyos sa paghahandog nila ng kanilang sarili alang-alang sa hinaharap ng daigdig, na waring nakita nila ang di-nakikita: sila ang mga Hebreo

ng pangkasalukuyang daigdig at hindi ikinahihiya ng Diyos na tawaging Diyos nila (16).

Ang mga bayaning ito ng pananampalataya ay pawang gumagawa patungo sa iisang layunin. Namamatay ang bawat isa sa kanila nang hindi nakikita ang ipinangako ng Diyos, na wari ay isang kabiguan; ngunit napatutunayan ng mga humalili sa kanila, sa pagbabalik-tanaw, na binubuo ng mga may pananalig ang tunay na kasaysayan.

³⁹Ngunit pinuri man silang lahat dahil sa kanilang pananampalataya, hindi pa nila natanggap ang ipinangako. ⁴⁰Sapagkat mas dakila ang inihanda ng Diyos para sa atin, at hindi niya ginusto na sila'y maging lubos at ganap nang di tayo kasama.

Tanggapin ang pagtutuwid ng Panginoon

12 • ¹Nakapalibot sa atin ang maraming saksi na parang isang ulap, kaya iwan natin ang tanang pasanin at kasalanan na nakaligid sa atin, at tumakbo tayo nang buong tatag sa kinakaharap nating karera ²ng pananampalataya. Tumingala nga kayo sa tagapamahala nito na siya ring tagapagantimpala. Sa halip ng kaligayahang alok sa kanya, pinagtiisan niya ang krus at binalewala ang kahihyan nito, at ngayo'y nakaluklok siya sa kanan ng Diyos. ³Isipin ninyo ang nagtiis ng gayong oposisyon mula sa mga makasalanan, at hindi kayo manghihina o masisiraan ng loob. ⁴Nakibaka kayo laban sa masama, pero hindi pa madugo.

⁵Nakalimutan ninyo siguro ang sinabi sa inyo na parang mga anak: *Huwag mong balewalain ang pagtutuwid ng Panginoon, anak ko, huwag kang masiraan ng loob kung pinangangaralan ka. Itinutuwid nga ng Panginoon ang kanyang minamahal, at pinapalo ang anak na mahal niya.*

• **12.1** Tatlong katwiran sa pananatiling matibay sa ilalim ng pagsubok:

– Pagnilayan si Jesus at ang kanyang mga paghihirap.

– Pagnilayan ang “pakikipag-isa ng mga santo”, na ang ibig sabih’y ang mahiwagang bigkis na nagbubuklod sa lahat ng mananampalataya.

– Pagnilayan na ang pagsubok ay mula sa Ama.

Pagkatapos ng isang mahabang pagpapakilala kay Kristo, pari at biktima, maliwanag ang kongklusyon para sa atin na bahagi ni Kristo; hinahangad nating makita ang Diyos, ngunit hindi natin siya matatagpuan hanggang hindi tayo namamatay, kaya dapat nating bitiwan ang buhay na ito nang hindi malulungkot.

⁷Nagtitiis kayo para sa inyong ika-tutuwid, kaya itinuturing kayo ng Diyos na mga anak. May anak bang di pinaparusaan ng kanyang ama? ⁸Kung hindi ninyo nararanasan ang pagtutuwid na nangyayari nga sa lahat, hindi kayo tunay na mga anak, kundi mga anak sa labas. ⁹Iginalang natin ang ating mga ama sa laman nang ituwid nila tayo. Kaya mas nararapat na pasailalim tayo sa Ama ng mga espiritu upang mabuhay. ¹⁰Pinarusaan nila tayo ayon sa sarili nilang kagustuhan at para sa maikling buhay na ito, ngunit, para sa Kanya, ito’y upang matanggap natin ang kanyang kabanalan. ¹¹Sa simula’y parang walang kaligayahan sa pagtutuwid kundi lungkot ngunit pagkatapos naman ay nagbunga ito ng kapayapaan at kabanalan sa mga sinanay dito.

¹²Kaya palakasin ninyo *ang mga kamay na nanghihina at ang mga tuhod na lampa*. ¹³Ituwid ang mga daraanan ng inyong mga paa, nang hindi matisod ang pilay kundi gumaling.

Sikapin maging banal

• ¹⁴Maging mapayapa kayo sa lahat; hanapin ang kabanalan – kung wala ito, walang makakakita sa Panginoon. ¹⁵Mag-ingat kayo at baka may mapalayo sa grasya ng Diyos. Huwag mag-ugat ang mapait at perhuwisyong halaman na nakahahawa sa iba. ¹⁶Huwag magkaroon ng mahalay na lapastangang gaya ni

Ang Ama ng mga espiritu (9). Sa Blg 16:22, nanikluhod si Moises sa Diyos *ng mga espiritu ng buong sangkatauhan*. Alam ng Diyos ang *kaloob-looban ng lahat* ng tao, alam niya ang pagdaralita ng mga ito at hindi sila maaaring parusaan nang labis.

• **14.** *Lumapit kayo sa Bundok Sion* (22). Ang bundok na ito na pinagtatagan ng Jerusalem, ang sagisag ng makalangit na lunsod para sa mga Judio. Ipinahahayag ng mga malakas na larawan sa talatang ito ang nararanasan ng tao sa kanyang tunay na pagbabalik-loob kay Kristo at pagpasok sa Iglesia. Sa binyag, pumapasok siya sa pamilya ng Diyos, ng mga santo at mga anghel. Nakalalapit siya sa

Esau; ipinagbili nga niya ang kanyang pagkapanganay para sa isang pagkain lamang. ¹⁷Alam ninyo na pagkatapos ay itinakwil siya nang ninais niyang makuha ang bendisyon. Hindi na niya mabago ang pasya gayong nagsumamo siya at umiyak.

¹⁸Nang magsimula kayo, wala kayong naranasang naglalagablab na apoy sa gitna ng unos at dilim ¹⁹sa tunog ng trumpeta at tinig ng mga salita. Sumamo ang mga nakarinig noon na huwag na silang kausapin: ²⁰hindi nga nila matiis ang pag-uutos: *Babatuhin ang sinumang humipo sa bundok, maging hayop man.* ²¹Kakila-kilabot nga ang mga nakita at sinabi ni Moises: *Nanginginig ako sa takot.*

²²Sa halip, lumapit kayo sa Bundok Sion at sa lunsod ng Diyos na buhay, sa makalangit na Jerusalem na may libu-libong anghel, ²³sa maringal na sambahan ng mga panganay na unang nakatala sa langit. Naroon ang Diyos na hukom ng lahat at ang mga espiritu ng mga matuwid na lubos at ganap. ²⁴Naroon din si Jesus na tagapamagitan ng bagong tipan at ang iwinisik na dugo na mas sumisigaw pa kaysa dugo ni Abel.

²⁵Mag-ingat kayo na huwag balewalain ang nagsasalita. Hindi nga nakaiwas sa parusa ang mga bumalewala sa nagsalita na nasa lupa kaya gaano pa kaya kung

babalewalain natin ang mula sa langit? ²⁶Nayanig ang lupa noon sa kanyang tinig, ngunit tinatagubilinan tayo ngayon: *Minsan pa, at yayanigin ko hindi lamang ang lupa kundi pati ang langit.*

²⁷Ito ang kahulugan ng salitang *Minsan pa*: Papalitan ang mga nayayanig, na ginawa lamang, at mananatili ang mga di matitinag. ²⁸Tinanggap na natin ang isang di matitinag na kaharian, kaya kumapit tayo sa kaloob ng Diyos at magkaroon ng banal na takot upang paglingkuran siya sa paraang kalugud-lugod sa kanya. ²⁹Sa-pagkat *Apoy na tumutupok* ang ating Diyos.

Pampasiglang mga salita

13 • ¹Mahalin ninyo ang mga kapatid. ²Huwag ninyong pabayaang ang pagtanggap sa mga bisita; alam ninyo na may nakapagpatuloy sa mga anghel nang hindi nila namalayan. ³Alalahanin ninyo ang mga bilanggo na parang kasama rin nila kayo, at ang mga pinahihirapan dahil mayroon din kayong katawan. ⁴Igalang ng lahat ang kasal; huwag ninyong lapastanganin ang pagtatalik. Hahatulan nga ng Diyos ang mga mahalay at nakikiapid. ⁵Mamuhay kayo na hindi pera ang hangad, kundi makuntento kayo kung anong meron kayo. Sinabi nga Niya: *Hindi kita iiwan at di kita pababayaan.* ⁶At masasabi natin nang

mahiwigang sentro na kinagaganapan ng mga pagpapasya sa kapalaran ng daigdig, at natatagpuan niya si Jesus mismo. Nararanasan niya ito sa pagbabalik-loob at halos nasasalat ang mga katotohanang ito, ngunit hindi natin kailangang limutin ang mga ito pagkatapos, kapag sumapit na ang pagkahapo at ang pagsubok.

• **13.1** Dakila ang pananampalataya, ngunit nasasabuhay ito sa maliliit na bagay sa pang-araw-araw na buhay. Hindi kinakailangang gumawa ng mga dakila at bagong gawain ang mga taong pinag-uusig na pinatutungkulan ng sulat na ito. Maipakikita nila ang kanilang pananampalataya sa pamamagitan ng matuwid at mapagbigay na buhay. Kailangang tanggapin din nila ang pagpapahirap sa kanila *at hamaking kasama ni Kristo* (13).

Nagtiis si Jesus sa labas ng banal na lunsod (12). Hiningi ng Biblia na sunugin sa labas ng banal na lugar ang mga biktima para sa pagpapatawad sa kasalanan. (Isang paraan iyon na nagpapakita na nasalin ang kasalanan ng tao sa mga biktimang iyon, at pagkatapos ay itinatapon. Ipinahahayag ng ritwal na ito kung ano ang nangyari kay Jesus na namatay sa labas ng banal na lunsod ng Jerusalem: siya ang tunay na biktima para sa kasalanan.

Narito ang isang aral: kailangang iwan ng mga mananampalataya ang banal na dako, ang ibig sabihin ay ang maginhawa at iginagalang na buhay upang hanapin ang Kaharian ng Katarungan na halos hindi binibigyang-pansin. Salungat sa kasalukuyang daigdig ang mga mananampalataya na hindi para sa daigdig na ito, at tumatanggi silang masiyahan sa daigdig na ito, sa pagkat hindi ito ang pangwakas na bayang tahanan.

may pananalig: *Tinutulungan ako ng Panginoon, hindi ako matatakot. Ano ang magagawa sa akin ng tao?*

⁷Alalahanin ninyo ang inyong mga pinuno, na nagsabi sa inyo ng salita ng Diyos. Isipin ninyo kung paano nagwakas ang pamumuhay nila at tularan ninyo ang kanilang pananampalataya. ⁸Si Jesucristo kahapon ang siya rin mismo ngayon at magpakailanman.

⁹Huwag kayong padala sa iba't ibang bagong aral. Ang grasya ang magpapati-bay ng inyong loob at hindi mga pagkain na walang silbi sa mga kumakain. ¹⁰Hindi makakasalo sa ating altar ang mga naglingkod pa sa Banal na Tolda.

¹¹Alam ninyo na sa labas ng kampo sinusunog ang mga handog para sa kasalanan at ang dugo'y dinadala naman ng punong pari sa Banal na Lugar. ¹²Gayon din naman, kinailangang magtiis si Jesus sa labas ng lunsod nang pabalin niya ang bayan sa pamamagitan ng sarili niyang dugo. ¹³Kaya puntahan natin siya sa labas ng kampo at kasama niya tayong hahamakin. ¹⁴Wala nga tayong permanenteng lunsod dito kundi ang darating ang ating hinahangad. ¹⁵Kaya lagi tayong mag-alay sa Diyos ng hain na papuri, na pagkilala sa kanyang Pangalan sa pamamagitan ni Jesus. ¹⁶Makiisa kayo sa pamayanan at gumawa nang mabuti: ito ang mga haing kalugud-lugod sa Diyos.

¹⁷Sundin ninyo ang inyong mga pinuno

at makinig sa kanila. Sila ang nag-aalaga sa inyong mga kaluluwa at sila ang mananagot. Mas ikabubuti ninyo kung gagawin nila ito nang may galak kaysa may hinagpis.

¹⁸Ipagdasal ninyo kami. Wala kaming ibang hangad kundi pakitunguhan kayo nang tama, at naniniwala kami na malinis ang aming konsiyensya. ¹⁹Hinihiling ko sa inyo na lubos na ipagdasal na makabalik agad ako sa inyo.

²⁰Pagpalain kayo ng Diyos ng kapayapaan na nagpabalik mula sa mga patay kay Jesus na ating Panginoon – ang dakilang pastol ng mga tupa dahil sa pagbubuhos ng dugo sa walang hanggang Tipan.

²¹Palaguin nawa niya kayo sa lahat ng mabuti, upang matupad ninyo ang kanyang kalooban, sapagkat siya ang gumagawa sa atin ng nakalulugod sa kanya sa pamamagitan ni Jesucristo. Luwalhati sa kanya magpakailanman. Amen.

²²Isinasamo ko sa inyo, mga kapatid, na magtiyaga kayo sa pangaral na ito; kailangan nga akong makasulat sa maikling panahon. ²³Alamin ninyo na nakalaya na si Timoteo na ating kapatid; kung makababalik siya agad, kasama niya akong pupunta sa inyo. ²⁴Ikumusta ninyo ako sa lahat ng inyong pinuno at sa lahat ng banal. Kinukumusta kayo ng mga nasa Italia. ²⁵Sumainyo nawang lahat ang grasya.